

Juolludusat sámi áigumušaide

Sápmelaččat leat njealje stáhta eamiálbmot ja unnitlohku ja sis lea dárbu ja vuoigatvuohta erenomáš árvui riikkaidgaskasaš ja riikka álbmotrievtti mielde. Norggas lea erenomáš ovddasvástádus ovddidit sámi giela, kultuvrra ja eallinlági. Vuodđolága § 110a geatnegahtta stáhta eiseválddiid fuolahit sámeálbmogii vejolašvuoda nannet ja ovddidit gielas, kultuvrras ja servodateallimis.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta ovddasvástida ovttastahttit stáhta sámpolitihka. Departemeanttaid suorgeovddasvástádusprinsihppa gusto buot fágasurggiide, ja departemeanttat ovddasvástidit čuovvolit sámpolitihka surggiideaset siskkoabealde. Dát gullá daidda ortnegiidda ge maid Sámediggi hálddaša.

Dáinna diehtočállosiin áigu Ráđđehus oanehaččat ja oppalaččat čilget iešguđet ge departemeanttaid jagi 2007 juolludanevttohusaid sámi áigumušaide. Dán jagi gihppagis leat maiddái juolludusat mat eai leat ovdal leamaš, ja danne ii sáhte buot loguid álo buohtastahttit diimmá loguiguin (H-2179).

Sámediggi.....	2
Bargo- ja searvadahttindepartemeanta	3
Olgoriikadepartemeanta	9
Máhttodepartemeanta	10
Justis- ja politidepartemeanta	13
Kultur- ja girkodepartemeanta.....	14
Dearvvašvuoda- ja fuolahussdepartemeanta	17
TMánáid- ja dásseárvodepartemeanta	18
Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta	19
Birasgáhttendepartemeanta	23

Juolludusat sámi áigumušaide:

(1 000 ru)

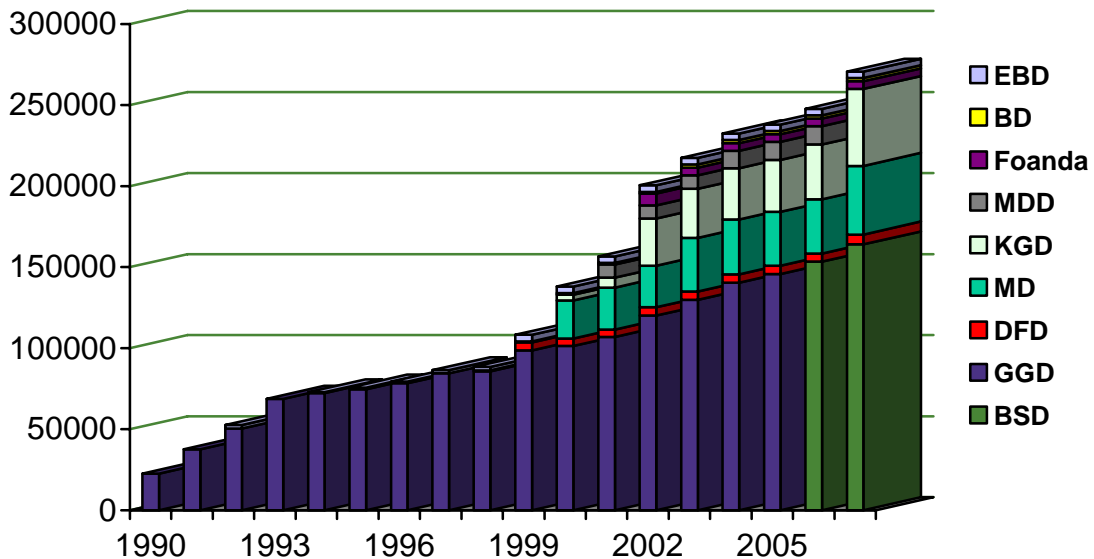
	Rehketdoallu 2005	Salderejuvvon bušeahtta 2006	Evttohus 2007	Pst. rievdadas 2006-2007
Olgoriikadepartemeanta	2 150	2 550	2 550	0,0
Máhttodepartemeanta	203 749	208 814	234 654	12,37
Justis- ja politidepartemeanta	5 393	4 740	¹⁾	
Kultur- ja girkodepartemeanta	50 970	58 862	84 582	43,7
Gielda- ja guovludpartemeanta	148 479			
Bargo- ja searvadahttindepartemeanta		167 613	174 100	3,9
Dearvvašvuoda- ja fuolahussdepartemeanta	29 000	36 000	37 300	3,6
Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta	11 080			
Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta	148 715	146 062	149 927	2,6
Ođasmahttindepartemeanta (Statsbygg)		10 000 ²⁾		
Birasgáhttendepartemeanta	2 000	2 000	2 000	0,0
Ollislaš juolludusat	601 536	636 641	685 113	7,6
Sámeálbmot foanda	4 664	4 650	4 700	1,1
Submi	606 200	641 291	689 813	7,6

¹⁾ Ollislaš juolludus sámi áigumušaide ii leat mearriduvvon. Sámi vuoigatvuodalávdegotti mearri mearriduvvo ođđajagimánu 2007 álggus.

²⁾ Álgojuolludus ođda diedavistái Guovdageainnus.

Sámediggi

2007:s galgá Sámediggi bušeahhtaevttohusa mielde hálldašit sullii 275 milj. ruvnno sámi áigumušaide. Dát lea sullii 17 milj. ruvnno lassáneapmi 2006 (6,6 pst) ektui. Sámedikki vuosttaš olles doaibmajahki lei 1990, ja dalle lei Sámedikki bušeahhta 31,7 milj. ruvnno. Ovdáneapmi čuovvu eiseválddiid ulbmiliid addit Sámediggái stuorát váikkuhanfámu ja válddi sámiide erenomáš guoskevaš áššiin.

Sámediggi lea ásahuvvon Sámelága geažil ollašuttit Vuodđolága § 110a. Álbmotválljen orgánan lea Sámedikkis sakka friddjavuohta. Ii dat leat etáhta iige vuolit orgána Ráđdehusa ektui, ja iešguhtet ge stáhtaráđđi ii dan geažil ovddasvástit Sámedikki politihkalaš doaimma ii ge politihkalaš mearrádušaid maid Sámediggi dahká iešguhtet ge suorggis. Bargo- ja searvadahttinministaris lea almmat ge bajimus konstitušuvnnalaš ovddasvástádus kap. 540 Sámediggi juolludusaide juohkimiid dáfus. Juolludusaide Sámediggái eará departemeanttaid bušehtaid bokte, lea gullelaš fágaštáhtaráđis konstitušuvnnalaš ovddasvástádus ja ovddasvástádus čuovvolit geavahuvvo go ruhta Stuorradikki eavttuid mielde.

Sámediggi oaččui 1999:s lobi spiehkastit juolludusjuolggadusaide § 4:s bruttobušehtterema birra ja oazžu olles juolludusas Bargo- ja searvadahttindepartemeantta 50-poasttas. Vástideaddji sirdojit Máhtdepartemeantta, Kultur- ja girkodepartemeantta ja Birasgáhttindepartemeantta juolludusat 50-poastta bokte. Sámediggi oazžu dainna lágiin sierranas iešheanalaš ja friddjadis resurssahálldašanovddasvástádusa. Sámediggi juohká juolludusa dievasčoahkkimisttis skábmamánus, jus Stuorradiggi lea dohkkehan bušehta. Sámediggi juohká juolludusa vuoruhemiidis mielde daid duvdosiid mielde mat leat biddjon Stuorradikki bušehtamearrádušas.

Sámedikkis lea dihto hálldahuslaš áššiide hálldašanovddasvástádus, nugo sámediggeválggaid, ekonomalaš doarjagiid juohkima, skuvlla oahppoplánaosiid mearrideami, sámi kulturmuittuid, kulturmuittolága ja gullelaš lánkaásahusaide hálldašeami ja iešguđetlágan almmolaš orgánaide ovddasteaddjiid nammadeami oktavuodas. Sámedikkis lea dasa lassin váldi ja váikkuhanfápmu go oassálasta ja ovddastuvvo iešguđetlágan lánveggottiin, stivrrain ja ráđiin.

Sámediggi muitala doaimmas birra neahttasiiddus www.samediggi.no.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta

(1 000 ru)

Kap.	Poasta	Doaimmat	Salderejuvvon		Evttohus 2007
			Rehketdoallu 2005	bušeahhta 2006	
680	50	Sámediggi	139 650	153 350	164 100
680	54	Sámediggi	4 664	4 650	4 700
681	72	Sámegiella, diehtjuohkin jna. ¹⁾	4 652	5 500	4 100
682	01	Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuodaguovddáš	3 384 ²⁾	2 086 ³⁾	2 300
683	01	Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resursaguovddáš	293	900	1 000
684	01	Riikaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš	500	777	2 600
685	90	Finnmárkoopmodat		5 000	
Submi			153 143	172 263	178 800

1 70 ja 72 poastat leat 2006 rájes biddjon oktan 72 poastan.

2 Rehketdoallogut siskildit ee. 1,2 milj. ruvno juolludusa Olgoriikadepartemeanttas.

3 Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuodaguovddáš oáččui lassin 1,2 milj. ruvno juolludusa Olgoriikadepartemeanttas.

Ovdal 2006 lea juolludus leamaš Gielda- ja guovludpartemeantta bušehtas.

Dasa lassin juolluduvvo ruhta sámi áigumušaide dáin bušehttakapihttaliin:

Kap.	poasta	Doaimmat
601	21	Sierranas dutkan- ja čielggadanbarggut
601	50	Norgga dutkanráđdi, Sámi dutkanprográmma

Bajit mihtut sámpolitihkas

Ráđdehus bidjá vuodđun ahte Norgga stáhta álgoálggos lea ásahuvvon guovtti álbmoga, sápmelaččaid ja dážaid, duovdagiidda ja ahte goappašiid álbmogiin lea seamma vuoigatvuohta ja seamma gáibáduš sáhttit ovddidit kultuvrras ja gielas. Sámpolitihka mii jodihuvvo galgá leat ávkin sámeálbmogii, nu ahte sámi gielas, kultuvrras ja servodateallimis galgá Norggas leat sihkaris boahhtevuohta.

Vuodđolága § 110a ja sámeláhka lea nationála vuodus ráđdehusa sámpolitihkkii. Ráđdehus dasto deattuha ahte devdojit riikaidgaskasaš olmmošvuoigatvuođakonvenšuvnnat maidda Norga lea guorrasan ja mat leat erenomáš mearkkašahti sápmelaččaide, ee. ON-konvenšuvdna siviilla ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra (erenomážit artihkal 27) ja ILO-konvenšuvdna nr 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid birra iešmearrideaddji riikkain.

Ráđdehusa mihttu bohtá muđui ovdan dáid mihttomeriin:

1. Ain ovddidit stáhta ovtasbargovugiid Sámedikkiin ja sámi siviila servodagain

Bargu sámi ja sámiiguoski áššiiguin geavvá dál ráđdehusa mihttomeari mielde ollislaš sámpolitihka birra, mas sápmelaččat ieža Sámedikki ja sámi servviid bokte leat mieldoaimmaheaddjit ja premissalágideaddjit.

ILO-konvenšuvdna nr. 169 Eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid birra iešmearrideaddji riikkain nanne ahte ráđdehus lea geatnegas ráđđádallat sápmelaččain dakkár áššiin main lea njuolga mearkkašupmi sidjiide. Šiehtadus mo ráđđádallanprosedyrat galget leat dákkár áššiin gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki, lea dahkkon miessemánu 11.b. 2005. Prosedyraid dohkkehedje ggl. res. suoidnemánu 1.b. 2005. Ráđđádallanšiehtadus máinnašuvvo Sd. dieđ. nr. 44:s (2004-2005) Sámedikki doaibma 2004. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea ovtas eará departemeanttaiguin ráhkadan bagadusa stáhta eiseválddiid ráđđádallamiidda Sámedikkiin ja vejolaš eará sámi beroštumiiguin. Bagadus lea fidnemis Bargo- ja searvadahttindepartemeantta interneahhtasiidduin.

Ráđđádallansiehtadusa barggadettiin soabaduvvui ahte dárbbášuvvo geahčadit prosedyraid Sámedikki bušehta bidjamis sierra áššin, go prosedyrat bušehttabarggu oktavuodas bohciidahttet moanaid sierranas gažaldagaid ja čuolmmaid.

Gielda- ja guovluddepartemeanta ja Sámediggi nammadedje 2004:s barggoavkku mii galggai dárkilat geahčadit siskkaldas dárkkisteami, goziheami ja revišuvnna/olggaldas dárkkisteami Sámedikkis ja dan ektui.

Barggoavku bijai ovdan raporttas cuoŋománus 2005. Raporta lea máinnašuvvon Sd. dieđ. nr. 44:s (2004-2005) Sámedikki doaibma 2004. Raporttas lea barggoavku loahpas meannudan ášši ahte Sámediggái galggašii eanet iehčanas sadi, ja čujuha dasa ahte dál lea gealdu gaskal Sámedikki rolla stáhtaorgánan/hálddašanorgánan ja Sámedikki iehčanas álbmotválljen orgánan. Sámediggi meannudii raportta miessemánus 2005, ja bivdá mearrádusastis ášši čielggaduvvot ráđđádallamiin Sámedikkiin.

Ráđdehus ja Sámediggi nammadedje borgemánus 2006 barggoavkku mii galgá čállit raportta Sámedikki formála sadi birra ja ráđdehusa ja Sámedikki gaskasaš bušehtta-prosedyraid birra. Barggoavkkus leat Sámedikki, Bargo- ja searvadahttindepartemeantta ja Justisdepartemeantta miellahtut. Barggoavkku raportta ja Sámedikki raportta meannudeami vuodul áigu departemeanta ságaškuššat dáid áššiid boahte prinsihppadieđáhusas sámpolitiikka birra.

2. Ollisvuohta ja oktavuotta sámpolitiikkas riikkadásis ja riikkaidgaskasaččat

Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas lea bajimuš dási ovttahttinovddasvástádus stáhta sámpolitiikkii. Fágadepartemeanttat ovddasvástidit čuovvolišgoahtit sámpolitiikka čadaheami surggiineaset.

Ráđdehus deattuha ahte riektenjuolggadusat mat čuvvot riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuođakonvenšuvnnaid maidda Norga lea guorrasan ja main lea ereliiggánis mearkkašupmi sápmelaččaide, devdojit. Čuovvolanovddasvástádus lea suorgeprinsihpa mielde juogaduvvon iešguđet departemeanttaid gaskkas oktan vuollásaš doaimmaiguin, ja hálddahussii guovllulaš ja báikkálaš dásis. Oktiiordnendepartemeantan áigu Gielda- ja guovludpartemeanta leat veahkin barggus identifiseret guovlluid gos ferte nannet olmmošvuoigatvuođageatnegasvuodaid čuovvoleami ja evttohit doaimmaid maid berrešii álggahit.

Sámi áššiid oktiiordnenlávdegoddi lea dehálaš fierpmádat sámpolitiikkalaš áššiid barggus departemeanttaid hálddahuslaš dásis. Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas lea jođihanovddasvástádus ja lea lávdegotti čállingoddi.

Ráđdehus lea joatkán ovttasbargguin mii álggahuvvui 2000.s gaskal guoski ministariid gain lea ovddasvástádus sámi áššiide, ja sámediggepresideanttaid Suomas, Ruotas ja Norggas. Sii jeavddalaččat čuvgejit, ságaškuššet ja meannudit sámi áššiid main leat oktasaš beroštumit. Ovttasbarggus lea eahpeformála, muhto lagaš oktavuotta Davviriikkalaš Ministtarráđđái. Áššiid ráhkkaneamit čoahkkimiidda ja daid čuovvoleapmi geavvá Sámi áššiid davviriikkalaš ámmátorgána dásis. Dán orgánas leat maid sámedikkít hálddahuslaš dásis ovddastuvvon. Čállingoddeovddasvástádus lea vuoruid mielde dán golbma riikka gaskkas.

Davviriikkalaš ovttasbarggu ulbmilin lea nannet ja ovddidit sámi giela, kultuvrra, ealáhusaid ja servodateallima. Davviriikkalaččat ovttasordnet sámi oahppoplánaid ja oahpponeavvuid, IT-čovdosat, vuoruhit dieđuid sápmelaččaid ja sámi diliid birra, sámi dutkan, ealáhusovttasbargu ja sámeigiella leat guovddáš suorggit davviriikkalaš ovttasbarggus.

Eamiálbmotdimenšuvdna lea dehálaš oassi norgga davviguovlopolitiikkas dainna áigumušain ahte galggašii fuolahit eamiálmogiid beroštumiid ja vuoigatvuođaid, ja suodjalit ja ovddidit eamiálmogiid historjjá, kultuvrra, ealáhusaid ja servodaga. Árktalaš eamiálmotguovlluid luondu lea rašši ja dálkkádatnuppástusaid geažil leat dáid guovlluin garra hástalusat.

Davviguovlovuoruheamis lea danne dehálaš nannet eamiálbmogiid saji ja rolla eiseválddiid, ealáhusaid doaimmaheaddjiid, riikkaidgaskasaš orgánaid ja eará ovttasbargoguimmiid ektui. Seammas dárbbasuvvo nannet eavttuid rádjasttildeaddji ja riikkaidgaskasaš ovttasdoibmii ja ovttasbargui gaskal eamiálbmogiid ja sin ovddasteaddji orgánaid. Dán vuodul lea dehálaš Ráđdehussii sihkarastit eamiálbmogiidda duohta oassálastima ja doaimbi rolla davviguovlopolitihka ovddideamis. Čujuhuvvo Olgoriikadepartemeantta Sd. prp. nr. 1 (2006-2007) mas ráđdehusa davviguovlovuoruheapmi máinnašuvvo eanet.

Norgga eiseválddit leat ángirit searvan šiehtadallat ON-julggaštusas eamiálbmogiid vuoigatvuodaid hárrái. Sámedikkis lei áirras norgga šiehtadallansáttagottis. Bargojoavku mii šiehtadalai julggaštusa, gárvvistii julggaštusevttohusa 2006 gida. ON ođđa olmmošvuoigatvuodaráđdi lea guorrasan julggaštusevttohussii. Julggaštus meannuduvvo vuordimis ON ollesčoahkkimis 2006:s.

3. Nannet sámi ealáhusaid ja sihkarastit sámi kultuvrra luondduvuđđosa

Dárbbaslaš eaktun vai sámi kultuvra ja giella ain ovdánivččii lea ceavzilis ja heivehannana ealáhusat. Árbevirolaš sámi ealáhusat, nugo eanandoallu, duodji, guolásteapmi ja meahcásteapmi lotnolasat doalahit ja buvttadit sámi kultuvrra. Sámi ealáhusaide ferte sihkarastit buriid ja einnosteaddji rámmaeavttuid, mii sáhtta dagahit innovašuvvna ja ođđa-ásaheami sámi guovlluin.

Nu mo ON olmmošvuoigatvuodálávdegoddi dulko konvenšuvvna siviilla ja politihkalaš vuoigatvuodaid artihkkala 27, lea sápmelaččain eamiálbmogin rievttálaš suodjalus duođalaš sisabahkkemiidda mat sáhttet heađuštit sin doaimmahit sin árbevirolaš ealáhusaid.

Stuorradikki meannudettiin finnmárkkulága geassemánu 6.b. 2005 bivddii Stuorradiggi ráđdehusa "*farggamusat čielggadit sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas Finnmárkku olggobealde, masa gullá vel uhcimusearri vuollil logi mehtera fatnasiidda, ja ovddidit dás čuovvoleaddji ášši Stuorradikki ovdii.*" Guolástus- ja riddodepartemeanta lea čadahan ráđđadallamiid Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkkagiielddain dákkár čielggadeami mandáhta je. birra. Dán vuodul nammaduvvui ggl. res. geassemánu 30.b. 2006 lávdegoddi mii galgá čielggadit sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuoda guolástit mearas Finnmárkku olggobealde je. Čielggadeapmi vurdojuvvo leat gárvvis ovdal 2007 loahpa.

Láhka riektediliid ja eatnamiid ja luondduvalljodagaid hálddaheami birra Finnmárkku fylkkas (finnmárkkuláhka) dohkkehuvvui stáhtarádis geassemánu 17.b. 2005. Lága váldoassi bođii fápmui suoidnemánu 1.b. 2006. Justis- ja politidepartemeanta ja Bargo- ja searvadahttindepertemeanta juogadit ovddasvástádusa lága čuovvolit. Finnmárkkuopmodaga stivra álggii bargguinis ođđajagimánu 1.b. 2006. Eatnamat sirdojuvvo suoidnemánu 1.b. 2006.

4. Ovddidit sáme giela geavaheami ja sihkarastit ahte almmolaš hálddašeapmi váldá vuhtii sámi geavaheaddjiid kulturduogáža

Ráđdehus lea hirbmat fuolas das ahte sáme giella galgá oidnot, ja ahte giella galgá adnot almmolaš oktavuodain. Oassin dás lea sáme giella giellaválljen seammaláhkai go ođđadárogiela ráđdehusa interneahhtasiidduin. Áššit main sámeálbmot njuolga berošta leat dása biddjon sáme giellii - eanaš davvisáme giellii, muhto maiddái julevsáme giellii ja oarjelsáme giellii. Fágadepartemeanttat dat ovddasvástidit áimmahuššat sáme giela surggiineaset, ovttas Sámedikkiin. Kultur- ja girkodepartemeanttas lea oppalaš ja bajit hálddašanoovddasvástádus sáme giellii sámelága giellanjuolggadusaid hálddašeami olis.

2006 rájes lea sáme giela hálddašanguovlu viiddiduvvon vel Divttasvuona giielddain Nordlánddas. Sáme giela hálddašanguovllus leat sáme giella ja dárogiella seammadássásaš gielat, vrd. kap. 680, poastta 50 Sámediggi.

2005:s mearridii Stuoradiggi rievdadusaid Báikenammaláhkii. Rievdadusat galge álkidahttit áššemeannueami. Sámegiel báikenamaid dáfus lea deháleamos rievdadus ahte nammaášši galgá ovddiduvvot oktanaga buohtalasnamain dárogillii, sámegillii ja kveanagillii.

Ođđa bargo- ja čálgohálddašeapmi ásahuvvui suoidnemánu 1.b. 2006 rájes, seammás go Aetat ja oadjoetáhta heaittihuvvo. Ovttas riikka visot gielddaiguin galgá dat ođđa etáhta ásahit báikkálaš bargo- ja čálgokantuvrraid miehtá riikka ovdal 2010. Okta áigumušain ásahit báikkálaš bargo- ja čálgokantuvrraid lea earret eará ahte dát galget sáhttit áimmahuššat ja ovddidit dan gealbbu mii báikkálaččat lea. Daid gielddain gos sápmelaččat áppet lea mearrideaddjin ahte bargo- ja čálgokantuvrrain lea dárbbášlaš gealbu gielalaš ja kultuvrralaš dilálašvuodain, ja vel máhttu geavaheaddji lagašbirrasa ja ealáhusheivehallamiid birra.

Mangfold og likeverd doaibmaplána nogai 2005:s. Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta ja Sámediggi ovttasbarget plána doaimmaid joatkkabargguin. Plána váldoprinsihpat bidjet vuđđosa joatkkabargui. Plána okta váldoprinsihpain gullá seammaárvosaš bálvalusaid mihttomearrái, ja daid erenomáš hástalusaid mat dan geažil gártet sámeálbmoga ektui. Sámediggi, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta, Bargo- ja searvadahttindepartemeanta ja Sosiála- ja dearvvašvuodadepartemeanta leat hálldahusdásis ásahan ovttasbargojoavkku. Joavkku okta bargun lea konkretiseret doaibmaplána doaimmaid čuovvoleami ovddasgavlui.

Seammaárvosašvuoda ja geavaheaddjiidmielváikkuheami mihttomearri lea guovddázis Psyhkalaš dearvvašvuoda nannenplánas. Gealboguovddáš rávisolbmuide ja nubbi mánáide ja nuoraide lea ceggejuvvomin. Dan bušeahhtamearri lea oktiibuot sullii 25 milj. ruvno olles doaimmas.

5. Láhčit dili sámi dutkamii ja lasi máhttui sámi servodaga birra

Geahča máinnašeami kap. 601, poasttas 21 Sierranas dutkan- ja čielggadanprográmmat/Kap. 601, poasttas 50 Norgga dutkanráđdi, Sámi dutkama prográmma.

6. Oidnosii oazžut ja gaskkustit sámi kultuvrra

Diehtu ja eanet máhttu sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra sáhtta eastadit heajos guottuid sápmelaččaide ja sámi kulturbáhkodemiide. Danne dáhttu ráđdehus joatkit dakkár politihka mii nanne máhtu sámi dilálašvuodaid birra, sihke hálldahusas, álbmogis oppalaččat ii ge unnimustá oahpahasásahusain.

Sámi ofelaččat¹ prošeakta galgá leat lassin eará diehtujuohkindoaimmaide. Prošeavtta bokte ožžot golbma sámi nuora bargun juohkit dieđuid sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra nuoraide geat eai leat sápmelaččat. Ofelaččat nammaduvvojit jahkái ain hávális ja fitnet earret eará joatkkaskuvllain miehtá riikka. Hálldahuslaččat gullet sii Sámi allaskuvllii Guovdageainnus, mii ovddasvástida prošeavtta geavatlaš čadaheami. Prošeakta evttohuvvo jotkot 2007:s. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta áigu 2008:s árvvoštallat prošeavtta.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta almmuha elektruvnnalaš Ođas sámeapolitihkas ođasreivve 4-6 geardde jagis². Ođasreivve ulbmilin lea sihke juohkit dieđuid sámi dili birra almmolašvuhtii, ja olahit sámeálbmogii áigequovdilis dieđuiguin. Ođasreivves leat áigequovdilis áššiid sámeapolitihkalaš bargguin.

Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddázis lea Bargo- ja searvadahttindepartemeantta barggu ja ruhtadeami olis leamaš ovddasvástádus ráhkadit diehto-DVD sápmelaččaid ja sámi dilálašvuodaid birra Norggas. Prošeakta lea čadahuvvon ovttas departemeanttain, ja das lea leamaš referánsajoavku Sámi allaskuvlla, Sámi instituhta,

¹ www.samiskeveivisere.no

² <http://odin.dep.no/aid/sami/p30008913/oddas/bn.html>

Sámedikki ja Boazodoallohállddaha áirasiiguin. DVD gárvvistuvvui 2006 giđa ja almmuhuvvui ON bistevaš forum eamiálbmogiid várás čoahkkimis miessemánus 2006, vrd. máinnašeami kap. 682, poasttas 01.

Kap. 601, poasta 21 Erenomáš duktan- ja čielggadanprográmma ja Kap. 601, poasta 50 Norgga dutkanráđdi, Sámi dutkanprográmma

Sd. dieđ. nr. 20:s (2004-2005) Vilje til forskning lea celkon ahte Norgga dutkanráđi prográmma sámi dutkamii galgá guhkiduvvot ja nannejuvvot. Dutkanráđdi lea, ovttas Sámedikkiin ja sámi dutkanbirrasiiguin, álggahan barggu hábmet odđa prográmma sámi dutkamii, mii čujuha moanaid surggiid main dárbbášuvvo lasihit dutkama, ee. čuvgen dihtii sápmelaččaid erenomáš árvvu eamiálbmogin Norggas. Prográmmaplána ovdanbiddjo árrat 2007:s. Dás deattuhuvvo ahte prográmma fuolaha gaskkustanbargguid sámeálbmoga ektui. Seammas deattuhuvvo man dehálaš lea ahte sámi váttisvuodačuolmmat ge meannuduvvojit dutkanráđi eará prográmmain, eai ge ráddjejuvvo dan ereliiggánis sámi prográmma-vuoruheapmái.

Sámi árbemáhttu lea dehálaš gealbu ja lassin árbevirolaš akademalaš dutkamii, ja lea ge vuoddomáhttu boahhtevaš ovdáneami ja innovašuvvna dáfus. Dákkár máhttu soaitá leat mearrideaddji eaktun sáhttit áimmahuššat ja ovddidit giela, kultuvrra ja ealáhusheivehemiid. Dilli ferte lágiduvvot nu ahte sáhttá lasihit sámeagiela geavaheami álgogiellan dutkamis sámi dilálašvuodaid birra, áinnas go dutkan lea árbevirolaš máhtu birra, ja go dutkanbohtosiid galgá gaskkustit sámi geavaheaddjiide ja birrasiidda. Gielda- ja guovluddepartemeanta ja Bargo- ja searvadahttindepartemeanta leat 2005:s ja 2006:s juolludan oktiibuot 0,7 milj. ruvno dakkár prošeavttaide mat ožžot áigái árbevirolaš máhtu, áddejumiid ja lahkonanvugiid maid sáhttá sirdit dutkamii ja eará áigumušaide.

Vai sáhtášii buorebut identifiseret heajos guottuid sápmelaččaid ja sámi dilálašvuodaid ektui, lea Bargo- ja searvadahttindepartemeanta ruhtadan iskkadeami iešvásihuvvon rasismma ja vealaheami birra sápmelaččaid gaskkas, NIBR-NORUT Alta olis. Iskkadeami raporta almmuhuvvui miessemánus 2006.

Kap. 680, poasta 50 Sámediggi

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta evttoha ahte 2007:s juolluduvvo Sámediggái 164,1 milj. ruvno, lassáneapmi lea su. 7 pst. Juolludusevttohusas lea 5 milj. ruvno lasáhus danne go sámeagiela hálddašanguovlu viiddiduvvui odđajagimánu 1.b. 2006 rájes vel Divttasvuona gielddain Nordlánddas. Dáinna evttohusain čuovvu ráđdehus Soria Moria-julggaštusa mihttomearis ahte guovttegielalaš gielddat galget oažžut gokčot.

Kap. 680, poasta 54 Sámeálbmot foandda buvttadus

Reviderejuvvon 2000 nátionálbušehta meannudettiin mearridii Stuorradiggi geassemánu 16.b. 2000 juolludit 75 milj. ruvno "Sámeálbmot fondii". Foandda ulbmila birra celkkii finánsalávdegotti eanetlohku ahte foandda buvttadus galgai juogaduvvot iešguđet doaimmaide mat nannejit sámi giela ja kultuvrra. Stuorradikki mearrádušas máinnašuvvo foandda ásaheapmi kollektiivvalaš buhtadussan daid vahágiid ja vearrivuoda ovddas maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámeálbmogii. Submi mii biddjo Sámedikki háldui 2007 bušehtas siskkilda reantobuvttadusa odđajagimánu 1.b. 2006 rájes juovlamánu 31.b. 2006 rádjai, ja lea dál 4,7 milj. ruvno. Foandda buvttadus ii leat Sámedikki rámmajuolludusa oassin.

Kap. 681, poasta 72 Sámeagiella, diehtujuohkin je.

Ráđdehus áigu joatkit vuoruheamen sámeagiela ja diehtujuohkima sámi dilálašvuodaid birra. 2007:s evttohuuvvo várret 4,1 milj. ruvno dán áigumuššii. Doarjjaortnega ulbmilin lea

lágidit dili nu ahte lasihuvvo sámegeiela geavaheapmi almmolašvuodas, lasihuvvo almmolaš dieđuid hivvodat mii almmuhuvvo sápmelaččaide sámegeilli, ja lasihuvvojit dieđut sámi dilálašvuodaid birra dážaide oppalaččat.

Kap. 682, poasta 1 Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš

Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáša áigumuš lea lasihit máhtu ja áddejumi eamiálbmotvuoigatvuodaide. Guovddáš lea ráhkadan sierra web-siidduid. Dás leat ee. dieđut guovddáša ja dan doaimma birra, ja čielggadeamit, raporttat ja artihkkalat eamiálbmotvuoigatvuodaid birra. Guovddáš almmuha vel sierra áigečállaga *gáldu čála*. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta evttoha ahte 2007:s várrejuvvo dasa 2,3 milj. ruvnno. Olgoriikadepartemeanta mielváikkuha guovddáša ruhtadeamis. Olgoriikadepartemeantta doarjja lei 2006:s 1,2 milj. ruvnno. Dál vurdojuvvo ahte gelbbolašvuodaguovddáša doarjja 2007:s joatkkašuvvo seamma dásis go ovdal. Guovddášis leat golbma bargi.

Kap. 683, poasta 1 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš

Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš la ásahuvvon Guovdageidnui oassin boazolahkoheivehallamii Oarje-Finnmárkkus. Guovddáš galgá leat resurssaguovddášin boazodoalliide geat guđdet ealáhusa ja ohcet molssaevttolaš bargosajiid ja boaduid. Resurssaguovddáša váldobarggut leat duodaštit boazoeaiggádiid árbevirolaš ealáhus- ja luonddugealbbu (duohtagealbbu), ja dan vuodul ovddidit ja kvalitehtasihkarastit iešguđet bálvalusaid gohcimis, dárkkisteamis, duodaštusas, luonddu- ja birashálddašeamis jna. mat fállujit ja vuvdojit almmolaš ja priváhta ásahusaide.

Guovddáš lea ásahuvvon prošeaktan Bargo- ja searvadahttindepartemeantta vuollásažžan. Ulbmilin lea prošeavtta hábmet ávkkálaš iešruhtaduvvon fitnodathápmiin ovdal 2007 loahpa.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta evttoha 2007:s 1 milj. ruvnno juolludusa guovddášii kap. 683:s. Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš, poasta 1 Doaibmagolut.

Kap. 684, poasta 1 Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš

Nannen dihtii riikkaidgaskasaš ovttasbarggu boazodoalu hárrái lea ráđđehus ásahan riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáša Guovdageainnus. Guovddáš rahppui virggálaččat čakčamánu 2.b. 2005. Dás lea deattuhuvvon ahte boazoálbmogiin ja sin servviin galgá leat lagaš oktavuolta guovddášii, ja dat galgá jođihuvvot ovttas Boazoálbmogiid Máilmmelihtuin. Guovddáš galgá mielváikkuhit gaskkustit ja lonohallat dieđuid ja oážžut áigái fágalaš ovttasbarggu árktalaš guovlluid boazoálbmogiid gaskkas. Bargu galgá leat ealáhusdoalliid, almmolaš eiseválddiid, dutkanbirrasiid ja eará fágabirrasiid, ja riikkaidgaskasaš servviid ja ovttasbargoorgánaid ektui.

Bargo- ja searvadahttindepartemeantta bušehtas evttohuvvo 2007:s juolludit 2,6 milj. ruvnno. 1,8 milj. ruvnno lasáhus sihkarastá guovddáša joatkima. Earret dán sáhtá guovddáš ohcat ruđa konkrehta prošeavttaide.

Olgoriikadepartemeanta

Kap.	poasta	Doaibma
116	70	Doarjja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaide
118 ¹⁾	70	Davviguovlodoaibmabijut ja prošeaktaovttasbargu Ruoššain
163	71	Humanitearaveahkki ja olmmošvuoigatvuodat

¹⁾Juolludus sirdo oddajagimánu 1.b. 2007 kap. 197, poasttas 70 kap. 118, postii 70. Dát lea teknalaš nuppástus ja juolludusaid ulbmil lea eanaš ovdit jagiid ulbmiliid mielde.

Kap. 116, poasta 70 Doarjja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaide

Doarjja addo earret eará ”Eamiálbmotoassálastimii Árktalaš rádis, Barentsrádis jna.” Juolludusa ulbmilin lea addit doarjaga eamiálbmotovddasteaddjiid searvamii riikkaidgaskasaš ovttasbargguide davviguovlluin gos sin beroštumit leat erenomážit váikkuhuvvon, ja nannet sin eavttuid searvat dakkár ovttasbargui. Juolludus lea vuosttažettiin adnon doarjjan Sámerádi, Sámediggepresideantta ja ruošša álgoálbmotorganisašuvnna RAIPON:a searvamii Árktalaš rádi čoahkkimiidda jna. Árktalaš rádi ovttasbargui gullet buot dát gávcei árktalaš riikka: Kanada, Danmárku (Kalaallit Nunaat ja Fearsullot), Suopma, Islánda, Norga, Ruotta, Ruošša ja USA.

Norgga bealis deattuhuvvo garrasit man mávssolaš lea ahte árktalaš eamiálbmogat oassálastet Rádis, mas dan guhtta eamiálbmotsorganisašuvnna, maid searvvis maidái Sámeráddi, lea bissovaš oassálastima árvu. 2006:s lasihuvvui juolludus 0,6 milj. ruvnnuin sihkarastin dihtii eamiálbmogiid searvama Barentsráddái ge, masa gullet dat vihtta davviriikka, Ruošša ja Eurohpakommišuvdna. Okta eamiálbmotbargojoavku (sámit, nenecat, vepsat) raportere Guovlluráddái ja Barentsráddái, ja eamiálbmogiid ovdasteaddjit servet Barentsrádi ministtarčoahkkimiidda. 2007 juolludus evttohuvvo bisuhuvvot dálá dásis.

Kap. 163, poasta 71 Humaniteara veahkki ja olmmošvuoigatvuodat

Olgoriikadepartemeanta ja Bargo- ja searvadahttindepertemeanta ruhtadit Álgoálbmotvuoigat-vuodaid gelbbolašvuodaguovddáža Guovdageainnus, mii lea ásahuvvon Sd.dieđ. nr. 21 (1999-2000) Olmmošvuoigatvuodaid doaibmaplána evttohusa vuodul. Olgoriikadepartemeantta oassi ruhtaduvvo *kap. 163 poastta 71 Humaniteara veahkki ja olmmošvuoigatvuodat* bokte. Olgoriikadepartemeantta doarjja lei 2006:s 1,2 milj. ruvno. Vurdojuvvo ahte gelbbolašvuodaguovddáža 2006 doarjja bisuhuvvo seamma dásis go ovdal.

Olgoriikadepartemeanta lea ohcamiid vuodul dorjon Sámedikki riikkaidgaskasaš doaimmaid. 2003:s lei doarjja 200 000 ru, 2004:s 500 000 ru. ja 2005:s 350 000 ru. Olgoriikadepartemeanta áigu nugo ovdal ge árvvoštallat Sámedikki ohcama oažžut doarjaga riikkaidgaskasaš eamiálbmotbargguide. Dát ruhta ge juolluduvvo *kap. 163 poasttas 71*.

Kap. 197, poasta 70 Davviguovlodoaibmabijut ja prošeaktaovttasbargu Ruoššain

Kap. 118, poasta 70 *Davviguovlodoaibmabijut ja prošeaktaovttasbargu Ruoššain* bokte addo ee. doarjja eamiálbmotprošeavttaide mat váikkuhit demokratiija- ja ealáhusovdánahttima Davvioarje-Ruoššas. 2005:s addui sullii 3 milj. ruvno doarjjan dákkár prošeavttaide, das 2 milj. ruvno eamiálbmotprošeavttaide Barentsguovllu ruošša oassái maid Barentsčállingoddi Girkonjárggas hálddaša. 2007:i evttohuvvo bisuhit doarjaga eamiálbmotprošeavttaide Davvioarje-Ruoššas seamma dásis.

Máhttodepartemeanta

(1000 ru)

Kap.	poasta	Namahuš	Rehketdoallu 2005	Salderejuvvon bušeahtta 2006	Evttohus 2007:s
206	50	Sámi oahpahushálddašeapmi, Doarjja Sámediggái	28 569	29 453	30 572
222	01 ja 45	Stáhtá vuoddoskuvllat ja vuoddoskuvlainternáhtat, Doaibmagolut ja rusttetháhkamat, <i>sáhtta sirdit</i>	82 200	82 000	84 500
225	63	Vuoddoskuvlla ja joatkkaoahpahusa oktasašdoaimmat, Doarjja sámi vuoddoohpahussii	42 262	46 705	47 775
226	21	Kvalitehtaovdánahttin vuoddoohpahusas, Erenomáš doaibmagolut	3 500	4 000	4 000
231	50	Doarjja sámi mánáidgárdefálaldagaide	11 080	11 435	11 870
248	21	Oahpahusa erenomáš IKT-doaimmat, erenomáš doaibmagolut, <i>sáhtta sirdit, sáhtta atnit poasttas 70</i>	1 200	¹⁾	
274	50	Stáhta allaskuvllat, Stáhtadoarjja	34 958 ²⁾		
275	50	Allaskuvllat, Vuodduhtadeapmi stáhta allaskuvllaide		29 304	47 651
	51	Boadusvuodustuvvon ruhtadeapmi stáhta allaskuvllaide		2 947	3 525
	52	Dutkama ruhtadeapmi stáhta allaskuvllaide		2 970	4 761
Supmi			203 749	208 818	234 654

¹⁾ Juolludus lea sirdon kap. 226 postii 21 oddajagimánu 1.b. 2006 rájes

²⁾ Logut leat vižžon Sámi allaskuvlla rehketdoalus.

Dasa lassin juolluduvvo ruhta sámi áigumušaide dáin kapihttaliin ja poasttain:

Kap.	poasta	Doaimmat
271	50	Tromssa universitehta, Stáhtadoarjja
285	52	Norgga dutkanráddi, Dutkanáigumušaide

Kap. 206 Sámi oahpahushálddašeapmi, poasta 50 Doarjja Sámediggái

Kapihtal ruhtada Sámedikki oahpahuossodaga doaibmagoluid, oahpponeavvuid buvttadeami ja ráhkadeami sámi oahppiide, sámi oahppoplánaid ráhkadeami ja raddeaddima ja bagadallama oahpaheaddjiide geat oahpahit sámi oahppiid mánáidgárddis, vuoddoskuvllas ja joatkkaoahpahas. Juolludus Sámediggái evttohuvvo jotkot seamma dásis go 2006:s.

Kap. 222 Stáhta vuoddo- ja joatkkaskuvllat ja vuoddoskuvlainternáhtat, poasta 01 Doaibmagolut

Ruhta galgá earret eará gokčat skuvla- ja intenáhttadoaimma Gaska-Norgga sámeskuvllas, Aarbortes, ja Snåase ja Mátalvuomi sámeskuvllaid oahpahuš- ja internáhttabálvalusaid oastima. Juolludus galgá vel gokčat Finnmárkku heaittihuvvon stáhtainternáhtaid ovdeš bargiid vuordinbálkká. Sámi joatkkaskuvla Kárášjogas ja Sámi joatkka- ja boazodoallo-skuvla Guovdageainnus addet joatkkaoahpahusa sámi nuoraide, sámi giela ja kultuvrra gáiddusoahpahušfálaldaga ja kurssaid mat leat guovllu ealáhusovdánahttima ja sámi kultuvrra várás.

Ovttasráđiid Sámedikki oahpahuossodagain ja Finnmárkku fylkkamánniin galget skuvllat vel searvat bargui nannet rávisolbmuid oahpahusa sámeálbmogii.

Duogáš stáhta sámeskuvllaide ja juolludit ruđa sámeskuvllaide Snåase ja Mátalvuomi gielddain, lea ahte sámi oahppit galget oažžut oahppodili mii nanne sámi giela ja identitehta.

2007:i evttohuvvo doalahit juolludusa sámi vuoddo- ja joatkkaskuvllaide sullii seamma dásis go 2006:s.

Kap. 225 Vuoddoskuvlla ja joatkkaohpahusa oktasašdoaimmat, poasta 63 Doarjja sámi vuoddoohpahussii

Doarjjaortnega ulbmilin lea nannet ruhtadeami nu ahte oahpahuvvo sámegeielas ja sámegillii daid vuoigatvuođaid mielde mat bohtet ovdan oahpahuslága § 6-2:s og § 6-3:s. Doarjja veahkeha vel nannet oahpaheaddjiid sámi giella- ja kulturgealbbu.

2005-06 skuvlajagis lei sullii 3 050 vuoddoskuvlaoahppis sámegeieloahpahus. Dát lea sullii 1,5 pst. lassáneapmi 2004-05 skuvlajagi ektui. Lohkanvirggiid lohku lea bisson oalle dásseidit mañemuš jagiid. 2006 giđa ledje joatkkaohpahusas 310 oahppi/oahpahalli geat ožžo sámegeieloahpahusa, seamma go 2004 giđa. Dáin ožžo 305:s oahpahusa fylkkagieldda skuvllain ja 13:s veaiddalas skuvllain.

2007:s evttohuvvo doalahit juolludusa seamma dásis go 2006:s.

Kap. 226 Kvalitehtaovdánahttin vuoddoohpahusas, poasta 21 Erenomáš doaimmagolut

Máhtodepartemeanta lea moanaid jagiid addán doarjaga Sámediggái movttiidahttit sámi oahpahusas IKT-geavaheami, erenomážit ovdánahttit sámi skuvlaneahta ja digitála oahpponeavvuid sámegillii. Sámegeiel diagnostalaš lohkanáidogeahččaleamit leat ráhkaduvvon vuoddoskuvlii, ja dat leat fidnemis skuvllaide main leat sámegeielat oahppit. Dasa lassin lea juolluduvvon doarjja oarjelsámi guovllu gáiddusoahpahussii ja pedagogalaš ovdánahttinprošeavttaide maid Sámediggi fuolaha. Ovttas Gielda- ja guovludepartemeanttain lea juolluduvvon doarjja ovdánahttit elektrovnnalaš sátnedivvunprográmma sámegeiela várás. 2005 rájes addo sierra doarjja sámi oahppoplánabargui. 2007:s evttohuvvo juolludit oppalaččat 4 milj. ruvno sámi áigumušaide.

Kap. 231 Mánáidgárddit, poasta 50 Doarjja sámi mánáidgárdefálaldagaide

Doarjaga ulbmilin lea lágidity nu ahte sámi mánát galget mánáidgárddis beassat ovdánahttit gielaset ja kulturuogáža. Sámediggi lea ráhkadan sierra njuolggadusaid dán doarjagii. Sámediggi hálldaša doarjaga, ja dasa gullet doarjja sámi mánáidgárddiide ja ruhta diehtjuohkin- ja ovddidanbargguide. Sámediggi lea 2005:s juohkán ruđa 47 sámi mánáidgárdái. Dasto lea juohkán ruđa sámegeieloahpahussii mánáidgárddis 18 dáža mánáidgárdái. Dasa lassin leat njeallje mánáidgárddi ožžon prošeaktaruđa.

Kap. 271 Universitehtat, poasta 50 Stáhta universitehtaid vuodduhtadeapmi

Sámi áigumušaide juolluduvvo ruhta Tromssa universitehta bokte, mii 2002 rájes lea ožžon ruđa guovtti stipendiáhtavirgái várrejuvvon sámi dutkamii.

Kap. 275 Allaskuvllat, poasta 50 Vuodduhtadeapmi stáhta allaskuvllaide

Kvalitehtaodastusa oassin lea sámi alit oahpahus ja dutkan Sámi allaskuvllas ja eará ásaheain geahčaduvvon, vrd. Árv. S. nr. 12 (2002–2003) ja Sd.dieđ. nr. 34 (2001–2002) *Kvalitehtaodastus. Sámi alit oahpahusa ja dutkama birra*. Ráđdehusa mielas lea dehálaš bajidit máhtolašvuođa sámi servodatdili, ja sámi giela ja kultuvrra birra. Dán oktavuodas lea Ráđdehusa ulbmilin ee. nannet sámi alit oahpahusa ja dutkama oppalaččat, ja buoridit sámegeielat studeanttaid rekruterema. Okta doaimma mii namuhuvvo Sd. dieđ. nr. 34:s (2001–2002) lea oarjelsámegeiela ja kultuvrra ja julevsámegeiela nannen. Davvi-Trøndelaga allaskuvlii ja Bodeajju allaskuvlii lea 2005 rájes juolluduvvon ruhta nannet ja ovdánahttit lullisámegeiela ja julevsámegeiela.

Sámi allaskuvla lea dan vuodul maid Stuorradiggi meannudii Sd.dieđ. nr. 34:s (2001–2002), gč. Árv. S. nr. 12 (2002–2003), ráhkadan guhkesáiggi plána das mo ásaheain heivešii nuppástuhttit dieđalaš allaskuvlan. NOKUT ferte vuos akkrediteret Sámi allaskuvlla dieđalaš allaskuvlan. Dát mearkaša ahte allaskuvla ferte deavdit gáibádusaid mat leat universitehta-

ja allaskuvlalága akkreditererema, árvvoštallama ja dohkkeheami hárrái láhkaásahusa § 7.4:s.

Davviriikkalaš ministtarráđdi lea mearridan ahte buot davviriikkalaš instituhtat galget sirdojuvvot iešguđet ge ruovtturiikkaide, ja 2005–07 áigodagas geahpeda Davvirikkalaš ministtarráđdi ruhtadeami Sámi Instituhtii. Vuolideapmi lea njeallje jagi áigodagas, ja 2007 lea dás goalmát jahki. Vuodđun lea biddjon ahte Norgga ruhtadeapmi instituhtii lassána Máhttodepartemeantta bušehta bokte. Sámi Instituhta doaibma lea lágiduvvon sierra ovttaidahkan Sámi allaskuvllas 2005 rájes.

Sámi dieđavisti Guovdageainnus

2006 stáhtabušehta olis, vrd. Bušehtaárv. S. nr. 12 (2005-2006), juolluduvvui álgojuolludus huksegoahtit Sámi dieđavisti Guovdageidnui. Statsbygg lea ožžon odđa vistti heiveheami bargun. Áigumuš odđa visttiin lea ee. čohkket sámegiel bargguid ja sámi dieđalaš doaimma oktan stuorra birrasin. Odđa vistti geavaheaddjit leat Sámi allaskuvla, Sis-Finnmárkku studeanttaid ovtastus, Sámi erenomášpedagogalaš doarjalus ja Sámi Instituhtamat leat Máhttodepartemeantta vuollásaš ásahusat, ja Sámedikki giella- ja oahpahuossodat, Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš, Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš ja Sámi arkiiva.

Kap. 285 Norgga dutkanráđdi, poasta 52 Dutkansáigumušat

Sámi dutkan oažžu doarjaga kap. 285 poastta 52 bokte. Doarjja addo vuosttažettiin «Sámi dutkama prográmmii». Prográmma váldoruhtadangáldu lea leamaš Máhttodepartemeanta oktan oasseruhtademiin Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas. Prográmmas leat leamaš humanisttalaš ja servodatdieđalaš dutkansuorggit ja galgá doarjut gealboloktema, rekruterema ja fágaidgaskasaš ja mánggaásahuslaš ovttasbarggu. 2005:s ruhtaduvvo oktiibuot 35 prošeavtta prográmma bokte. Sámegiela ovddideapmi dieđagiellan deattuhuvvo erenomážit. Prográmma lea prošeaktaáigodaga manjimuš oasis eanet deattuhan sámi dutkama gaskkusteamii. Sullii 30 sierranas gaskkustandoaimma leat ožžon doarjaga.

Prográmma vuoruhá garrasit nissonolbmuid rekruterema sámi dutkamii. Studeantstipeanddaid ja doavttirgrádstipeanddaid juolludusaid eanaš oasi leat nissonat ožžon. 15 studeantstipeanddas leat sámi studeanttat ožžon 12.

6,7 milj. ruvno adno 2006:s prográmmii poasttas 52. Prográmma loahpahuvo 2006:s, ja lea dollon čoahkkáigeassokonferánssa. 2001-2005 jagiin leat 34 milj. ruvno adnon prográmmii poasttas 52. Dutkanráđdi lea dál plánemin odđa prográmma 2007 rájes.

Kap. 285 poastta 52 juolludusat leat maiddá adnon sámi prošeavttaide mat leat Dutkanráđi eará vuoruhansurggiin, ee. ovta prošeaktii mii gullá KUNSTI-prográmmii, Dutkanráđi giellateknologijaprográmmii. Máhttodepartemeantta kap. 285 poastta 52 ja Dutkan- ja ođasmahttininfoandda kap. 286 poastta 50 ruhtadit KUNSTI-prográmma. Foanda lea vel ruhtadan eamiálbmotprošeavtta mas globaliserenánjiruššama sámi bealli deattuhuvvo.

Justis- ja politidepartemeanta

Kap.	post	Doaibma
400	01	Sámi vuoigatvuodalávdegoddi/Dutkanprošeakta sámi vierut ja riekteádejjumit
440	01	Ruhta sámegiela hálddašanguovllu gielddaid politiguovllut
470	72	Doarjja Sis-Finnmárkku Riekteveahkkekantuvrii

Kap. 400 Justisdepartemeanta, poasta 01 Doaibmagolut

2006:s lea Justisdepartemeanta juolludan 3,1 milj. ruvnno. Sámi vuoigatvuodalávdegoddái kap. 400, poasta 01, mas uhcit submi lea várrejuvvon dutkanprošeaktii sámi vieruid ja riekteádejjumi birra Finnmárkku fylkka olggobealde. 2005 geavaheapmi lei oktiibuot 3,95 milj. ruvnno. Dutkanprošeakta galggašii loahpahuovvot 2007:s. Sámi vuoigatvuodalávdegoddi vuordimis almmuha árvalusas 2007:s. 2007 juolludandárbu lea vuosttain eahpečielggas. Navdo datte šaddat gaskal 2-3 milj. ruvnno. Dát mákso JD 2007 meriid siskko-bealde.

Kap. 440 Politidirektoráhta – Politi- ja leansmánneetáhta, poasta 01 Doaibmagolut

Kap. 440, poasttas 01 lea moanaid jagiid várrejuvvon ruhta daid politiguovlluid háldui main lea guovttegielat álbmot (sámi/dáru). Ulbmilin lea movttiidahttit lasihit máhtu sámegiela birra daid politiguovlluin gos sápmelaččat ássat. Politiguovllut main lea lassibargu guovttegielalašvuoda geažil, sáhttet oheat doarjaga várrejuvvon ruđas. Ortnegea hálddaša Oarje-Finnmárkku politimeašttir sierra njuolggadusaid mielde.

2006 juolludus lea 400 000 ruvnno. Áigumuš lea juolludit seamma mađe 2007:s. 2005:s geavahuvvui 263 837 ruvnno.

Kap. 470 Nuvttá riekteveahkki, poasta 72 Doarjja erenomáš riekteveahkkedoaimmaide

Sis-Finnmárkku riekteveahkkekantuvra ásahuvvui 1997:s, ja prošeaktačilgehusas deattuhuvvo ahte ”dáppe lea stuorra oassi álbmogis sápmelaččat mii lea unnilogujoavku mas leat erenomáš váttisvuodat, sihke gielalaččat ja geografalaččat. Dárbu riekteveahkkái ferte dán joavkkus lohkkot leamen erenomáš stuorisin”. Dán guovllus eai leat nu ollu advokáhtat go muđui riikkas. Dát lea maiddá muhtun muddui ággan kantuvrra jodiheapmái.

Justisdepartemeantta 2006 doarjja Sis-Finnmárkku riekteveahkkekantuvrii lea sullii 1,24 milj. ruvnno. Áigumuš lea 2007:s juolludit seamma mađe (haddemuddejuvvon). 2005 geavahus lei su. 1,18 milj. ruvnno.

Kantuvra giedahalai 2005:s 215 ášši. Njálmmálaš ráđđeaddin lei 104 áššis.

Kultur- ja girkodepartemeanta

(1000 ru)

Kap.	Poasta	Doaimmat	Salderejuvvon		Evttohus 2007
			Rehketdoallu 2005	bušeahhta 2006	
320	53	Sámi kulturáigumušat	34 113	43 743	47 405
320	73	Nuortasámi musea	2 188	0	20 000
320	73	Ája Sámi Guovddáš	0	0	1 500
326	78	Sámi giellatekonologijja	500	500	500
335	75	Doarjja sámi aviissaide	12 969	13 369	13 877
340	71	Doarjja girkolaš áigumušaide	1 200	1 250	1 300
Submi			50 970	58 862	84 582

Dasa lassin juolluduvvo ruhta sámi áigumušaide dán bušeahhtakapihttaliin:

Kap.	Poasta	Doaimmat
326	01	Giella, girjjálašvuohta- ja girjerájusáigumušat (Nasionálagirjerájus)
329	01	Arkiivaáigumuš
334	72	Guovddášdoaibmaásahusat
340	01	Girkohálddašepmi, doaibmagolut
340	71	Doarjja girkolaš áigumušaide (diakonijja, oahpaheapmi ja girkomusihkka)
340	75	Oskku oahpaheapmi
341	01	Báhppagoddi, doaibmagolut

Kap. 320 Dábálaš kulturáigumušat, poasta 53 Sámi kulturáigumušat

2002 stáhtabušeahhta rájes sirdojuvvo iešguđetlágan sámi kulturáigumušaid juolludusat Sámediggái ovttá postii. Poasta gokčá doarjaga sámi sierragirjerádjosii, johtti girjerájusbálvalussii, sámi dáiddárstipeanddaide, sámi dáiddaásahusaid čájáhusbuhtadeapmái, nammanevvohakkii ja sámi giellalága čuovvoleapmái, sámi dávvirvuorkkáide, musihkkariemuide ja Beaivváš Sámi Teáhterii.

Kultur- ja girkodepartemeanta evttoha ahte 2007:s várrejuvvo 47,4 milj. ruvno kap. 320, postii 53 Sami kulturáigumušat. Juolludus sámi kulturáigumušaide lea de guovtti jagis lasihuvvon 15,3 milj. ruvnuin.

Kap. 320 Dábálaš kulturáigumušat, poasta 73 Nasionála kulturvisttit

Statsbygg joatká Nuortasámi musea huksenproševttain ja divoda plánaid ovttas Nuortasámi museain. Dán prošehtii ii leat mearriduvvon gollomearri. Statsbygg áigu 2006 čavčča mielde almmuhit odđa gilvvu huksenhatti ja lágideami hárrái. Huksen soaitá álggahuvvot 2007 geasi ja leat gárvvis 2008 geasi. Sihkarastin dihtii ruđa huksemii ja čájáhusaid joatkkaplánemii 2007:s evttoha departemeanta 20 milj. ruvno.

Ája Sámi Guovddáša oassestuurideami ruhtadii 2005:s Romssa fylkkagiielda. Báhcán lea museii ja girjerádjosii fállat dohkálaš areálaid ja kulturlanja ođastit. Evttohuvvo 1,5 milj. ruvno ráhkkananbarguide 2007:s.

Kap. 326 Giella-, girjjálašvuohta- ja girjerájusáigumušat, poasta 01 Sámi bibliografijja

Nasionálagirjerájus lea 1993 rájes leamaš sámi bibliografijja vasedin doaibman. Earret sámegeilmateriála válde maiddá earágielalaš girjjálašvuohta mielde, buot sámiide guoski fágaid ja fáttaid siskkobalde. Ulbmilin lea oktasaš davviriikkalaš bibliografijja. Dássáži lea sámi bibliografijja almmuhuvvon deaddiluvvon hámis golmma háve, ja dan sáhtá dábuhit elektrovnnlaš dokumeantan.

Kap. 326 Giella-, girjjalašvuohta- ja girjerájusáigumušat, poasta 78 Iešgudetlágan fásta doaimmat

Nannen dihtii sámi giellateknologiiija ovdánahttima áigu Kultur- ja girkodepartemeanta addit 1,5 milj. ruvnno golmma jagi badjel sámi sátnedárkkistanprográmma ráhkadeapmái Sámedikki olis. 2007:s lea evttohuvvon juolludit 0,5 milj. ruvnno dán áigumuššii.

Kap. 329 Arkiivaáigumuš, poasta 01 Doaibmagolut

Sámi arkiiva lea nugo Sámediggi lea dáhtton 2005 rájes sirdon Riikaarkivarii. Juolludus sámi arkiivii bissu 2007:s seamma mađe go 2006:s.

Kap. 334 Filbma- ja mediaáigumušat, poasta 72 Guovddášdoaibmaásahusat

Doarjja Nordnorsk filmsenter AS:i kap. 334 Filbma- ja mediaáigumušat poasta 72 Guovddášdoaibmaásahusat, eaktuda ahte ráhkaduvvo ainjo okta sámi filbma jahkái fitnodaga doarjagiin.

Kap. 335 Preassadoarjja, poasta 75 Doarjja sámi aviissaide

Sámi aviissaid doarjja juolluduvvo kap. 335 poasttas 75. Sámi aviissat leat ožžon stáhta-doarjaga 1979 rájes, 1987 rájes sierra bušeahttapoasttas. Doarjjaortnet lea muddejuvvon njukčamánu 17.b. 1997 lánkaásahusas sámi aviissaid doarjaga birra. Preassadoarjja vuodustuvvo vuosttažettiin dasa man mávssolaš preassa lea demokratiijai ja sátnefriddjavuhtii. Dasto lea sámi aviissain dehálaš doaibma sámi čállingiela seailuheapmái ja ovdánahttimii. 2005 rájes lea danne lánkaásahus rievdaduvvon nu ahte dat vel fátmasta doarjaga jus nahkehit julevsámegiel čállošiid ja dakkáraččaid daid aviissaide mat muđui čállet dárogillii. 2006:s lea juolluduvvon 13,3 milj. ruvnno mii lea 0,4 milj. lassáneapmi ovddit jagi ektui. 2007:i lea evttohuvvon juolludit 13,9 milj. ruvnno. Departemeanta lea ságastallagohtán Sámedikkiin árvoštallat lea go ávkkálaš ahte Sámediggi váldá badjelasas dáid doarjagiid hálddašeami. Dál hálddaša Mediatilsynet dán ortnega.

Kap. 340 Girkolaš hálldahus, poasta 01 Doaibmagolut, poasta 71 Doarjja girkolaš áigumušaide ja poasta 75 Oskku oahpaheapmi

Doaibmajuolludusas mii addo Girkoráđđái kap. 340 poastta 01 bokte gullá oassi vel Sámi girkoráđđái. Girkočoahkkimis ášahuvui Sámi girkoráđđi, ja ulbmilin das lea leat sámi girko-áššiid guovddášgirkolaš orgánan.

Poasttas 71 Doarjja girkolaš áigumušaide lea moanaid jagiid addon doarjja Det Norske Bibelselskapii jorgalit biibbalteavsttaid julev-, oarjel- ja davvisámegillii. Ođđa testameantta davvisámegiel jorgaleapmi gárvánii 1998:s. Doarjja lea dál eanaš Boares testameantta jorgalit davvisámegillii, ja vurdui dainna ádjánit logi jagi. Ekonomalaš ákkaid geažil bistá bargu veahá guhkit. 2007:s evttohuvvo juolludit 1,3 milj. ruvnno.

Doarjagis mii juolluduvvo poasttas 75 oskku oahpaheapmái Norgga girkus, lea oahppofálaldagat sámeálbmoga mánáide ja nuoraide vuoruhuvvon ángiruššansuorgi. Davvi-Norggas leat moadde searvegotti sámegielat ássiiguin välljejuvvon geahčalansearvegoddin ráhkadit viiddis ja vuogádatlaš oahppofálaldaga Norgga girkui. Ođastusa oktavuodas leat vel ráhkadeamen diehtjojuohkin- ja oahppoávdnasiid. 2007 bušeahttaevttohus mearkkaša ain lassáneami oskku oahpaheami ođastussii.

Kap. 341 Báhppagoddi, poasta 01 Doaibmagolut

Oassin girku báhppabálvalusas, mii ruhtaduvvo kap. 341 poastta 01 bokte, leat maiddá sámeálbmoga girkolaš bálvalusat. Davvi-Hálogalánda bispmagottis leat mánga sámegielat báhpa, ja bismagoddekapellána guhte bargá biedgguid ássi sápmelaččaid gaskkas. Nidarosa bispmagottis lea ášahuvvon sierra báhpa- ja diakonavirgi bismagotti oarjelsápmelaččaid

várás. Norgga girkus lea vel sierra dulkonbálvalus, masa gullet golbma dulkka 70 pst. virggis ja guokte dulkka 20 pst. virggis.

Postii gullet vel juolludusat Girkolaš oahppoguovddáži davvin. Oahppoguovddáš áсахuvvui Romsii 1997:s girkolaš oahppofálaldagaid várás davvin, ja ee. ulbmilin profileret sámi beali geavatlaš-girkolaš oahpus. Dássáži lea oahppoguovddáš lágiduvvon Det praktisk-pedagogiske seminara oassin Oslos. Nannen dihtii guovddáža iehčanasvuoda ja davvi-norgalaš čatnaseami, evttoha departemeanta ahte Girkolaš oahppoguovddáš davvin áсахuvvo 2007:s Kultur- ja gircodepartemeantta vuollásaš sierra áсахussan.

Speallanruhta sámi valáštallamii

Norsk Tipping AS` vuoittu 2005 speallanjagi juogadeamis 2006:s valáštallanáigumušaide várrejuvvui 300 000 ruvno sámi valáštallamii. Doarjja sirdui Sámediggái mii ovddasvástida ruđa juogadeami doarjaga mihttomeriid mielde. Speallanruđa vejolaš juogadeapmi sámi valáštallamii 2007 ovddas mearriduvvo speallanruđa válđojuogadeami oktavuodas valáštallanáigumušaide 2007 giđa.

Doarjaga ulbmilin lea doarjut erenomáš sámi valáštallandoaimmaid bisuheami ja ovdán-ahttima oassin árbevirolaš sámi kultuvrras. Doarjja galgá vuosttažettiin adnot doaimmaide (6-12 jahkásaš) mánáid ja (13-19 jahkásaš) nuoraid várás.

Dearvvašvuoda- ja fuolahussdepartemeanta

(1000 ru)

Kap.	poasta	Namahus	Salderejuvvon		Evttohuuvon
			Rehketdoallu	bušeahtta	
			2005	2006	2007
724	21	Iskkadeamit ja ovdánahttin vuoddodearvvašvuodabálvalusas jna. <i>sáhtta atnit poasttas 70</i>	11 000	11 800	12 200

Dasa lassin juolluduvvo ruhta sámi áigumušaide dáid bušeahttakapihttaliid bokte:

(1000 ru)

Kap.	poasta	Namahus	Salderejuvvon		Evttohuuvon
			Rehketdoallu	bušeahtta	
			2005	2006	2007
743	75	Psyhkalaš dearvvašvuoda gáhtten, <i>sáhtta sirdit</i>	18 000	24 200	25 100

Kap. 724 Dearvvašvuodabargoveahka ja doarjja bargiiddoaimmaide, poasta 21 Iskkadeamit ja ovdánahttin vuoddodearvvašvuodabálvalusain jna. sáhtta atnit poasttas 70

Sámeálbmogii dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid ovdánahttin

2006:s hálddašuvvo 11,8 milj. ruvno joatkit doaimmaid «Mangfold og likeverd» doaibma-plána vuodul. Dán ruđas lea 5,7 milj. ru. sirdon Sámediggái. Sosiála- ja dearvvašvuoda-direktoráhtta hálddaša sullii 6,1 milj. ru. Dán ruđas lea 2006:s addon 4,8 milj. ru. Sámi dearvvašvuodadutkama guovddáži.

Ruhta adno vel rádjagieldaovttasbargui gaskal Davvi-Suoma, Finnmárkku ja Davvi-Romssa gielddaid.

Departemeanta galgá ovttasrádiin Sámedikkiin joatkit bargguin. “Mangfold og likeverd” váldoprinsihpat leat vuodđun joatkabargui. Čujuhuvvo muđui kap. 743:i Stáhta oalgguhandoaimmat psykalaš dearvvašvuhtii mat máinnašit dakkár nationála gealbobásaid ovdánahttima sámeálbmoga psykalaš dearvvašvuodasuddjema bálvalusaide.

2007:s evttohuuvvo ruhta dainna bargguin joatkit.

Kap. 743 Stáhta oalgguhus psyhkalaš dearvvašvuodas, Doarjja nannet psyhkalaš dearvvašvuodasuddjema, sáhtta sirdit

Dál leat ceggemin sámi gealboguovddáža sámeálbmogii psyhkalaš bálvalusain, bearašossodagain Kárášjogas ja rávisolbmoossodagain Leavnnjas vrd. Sd. prp. nr. 63 (1997-1998). Helse Nord lea ráhkadan gealboguovddáži bajit plána. Klinihkalaš barggu váldohástalussan lea rahpat doaimma dutkamii ja ovdánahttit vuogádaga mo klinihkalaš vásáhusaid gaskkustit. Gealboguovddáža klinihkalaš doaibma lea gealboguovddáža ovttaiduvvon oassin. Bearašossodat rahppui Kárášjogas 2004:s, ja akuhttaboavjji bargu doaibmá johtti boavjin.

Klinihkalaš barggu váldohástalussan lea belohakkii lasihit gealbbu gielas ja kultuvrras ja mánggakultuvrralaš áddejumis, ja belohakkii rahpat doaimmaid dutkamiidda ja ovdánahttit vuogádaga klinihkalaš vásáhusaid gaskkusteapmái.

Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta

Kap.	Post	Doaibma
857	79	Doarjja riikkaidgaskasaš nuoraidovttasbargui jna., sáhtta sirdit
850	01	Mánáidáittardeaddji

Kap 857 Mánáid- ja nuoraidoaimmat, poasta 79 Riikkaidgaskasaš nuoraidovttasbargu jna., sáhtta sirdit

Juolludusa ulbmilin lea mánáid- ja nuoraidsuorggis oalgguhit riikkaidgaskasaš ovttasbargui. Olahanjoavku leat eaktodáhtolaš mánáid- ja nuoraidsearvvit, ovttaskas olbmot ja mánáid- ja nuoraidjoavkkut, ásausat mat barget mánáiguin ja nuoraiguin, ja báikkálaš, regionálalaš ja riikaviidosaš almmolaš eiseválddit.

Poastta váldooassi adno Norgga oassái searvat EU-prográmmii *Aktiv ungdom*, mii álggahuvvo oddajagimánu 1.b. 2007, ja goluide searvat eará EU-prográmmaide mat leat mánáid ja nuoraid várás. Poasta gokčá vel Norgga oasi Eurohparádi eurohpaláš nuoraidfoanddas, bilaterála ovttasbarggu, EEO ruhtaortnegiid čuovvoleami, erenomážit ovttasbarggu daid meriid mielde mat leat Norgga oassálastimis Barentsrádis ja Nuortamearrarádis, ja eará doaimmaid goluid mat gullet nuoraidsuorggi riikkaidgaskasaš ovttasbargui. Dasto ožžot eaktodáhtolaš mánáid- ja nuoraidsearvvit vuoddodoarjaga sin riikkaidgaskasaš bargui ja Norgga mánáid- ja nuoraidservviid riikaráđdi oážžu doarjaga sin riikkaidgaskasaš bargui.

Kap. 850 Mánáidáittardeaddji Poasta 1

Áittardeaddji doaimma váldomihttu bohtá ovdan Mánáidáittardeaddji lágas. Mánáidáittardeaddji bajit doaimmat leat ovddidit mánáid fuolaid servdodagas, masa gullá árvoštallat ahte vástidit go lágat, hálldašeapmi ja riektegeavat daid geatnegasvuodaide mat Norggas leat ON konvenšuvnna mielde mánáid vuoigatvuodaide birra.

Ain vuoruhuvvo garrasit gozihit mánáidkonvenšuvnna ovttahttima. Dás lea dehálaš čuovvut mielde dan diehtujuohkinbarggus mii dahkko mánáidkonvenšuvnna dáfus ja kártet konvenšuvnna anu riektégáldun. ON` mánáid vuoigatvuodaide áššedovdilávdegotti mearkkašumiid ja rávvagiid dađistaga čuovvoleapmi galggašii leat guovddážis áittardeaddji 2007 barggus.

Sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuodaide galgá áimmahuššat, ja galgá buoridit lagabut ovttasbargu gaskal Mánáidáittardeaddji ja ee. Sámedikki. Mánáidáittardeaddji lea gulaskuddan Ruota ja Suoma mánáidáittardeaddjiiguin go áiggošii ásaheit oktasaš prošeavtta ovttas guoskevaš sámedikkiiguin Davvikalohtas.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta

		(1000 ru)		
Kap	Namahus	Rehketdoallu	Salderejuvvon	
			2005	bušeahhta 2006
1147	Boazodoallohállddahus	46 941	53 562	57 427
1151	Boazodoallosšiehtadusa čadaheapmái	99 774	92 500	92 500
	Submi	148 715	146 062	149 927

Kap. 1147 Boazodoallohállddahus

		(1 000 ru)		
Post	Doaimmat	Rehketdoallu	Salderejuvvon	
			2005	bušeahhta 2006
01	Doaibmagolut	38 156	37 719	38 528
45	Stuorra rusttetháhkamat ja mádasdoallan, <i>sáhtta sirdit</i>	3 928	3 293	6 349
70	Doarjja duottarguossevesuide	628	680	680
71	Sis-Finnmárkku nuppástuhtindoaimmat, <i>sáhtta sirdit</i>	6 229	11 870	11 870
	Submi	48 941	53 562	57 427

Boazodoallohállddahus galgá láhčit dili nu ahte boazodoallopolitihka ulbmilat ollašuvvojit. Boazodoallohállddahus hálldaša boazodoallolága ja boazodoallosšiehtadusa váikkuhan-gaskaomiid. Boazodoallohállddahus lea vel Boazodoallostivrra ja guovllustivrraid čállin-goddi ja doaibmá ráđđeaddin ealáhussii.

Boazodoallopolitihka guokte iehčanas vuodđoárvvu leat; ealáhusspolitihkalaš buvttadanárvu ja sámpolitihkalaš kulturárvu. Boazodoallopolitihkalaš mihtut leat ovtastuvvon ”Nana ja bistevas boazodoallu” doahpagis. Dáinna oaivvilduvvo boazodoallu mii lea ekologalaččat, ekonomalaččat ja kultuvrralaččat ceavzil.

2005 raporta

Finnmárkku boazodoalu iešguhtetge rammaeavttuid mearrideapmi lea váldán ollu návccaid ja áiggi. Dát guoská erenomážit čuovvolit Boazodoallostivrra mearrádusa alimus boazologu hárrái Oarje-Finnmárkku boazoguohtunguovllu geasseorohagain. Sierra prošeaktakantuvrras Guovdageainnus lea lagaš oktavuodain ealáhusain leamaš ovddasvástáduš jođihit boazologu heivehanbarggu. Dán barggus lea guovddázis leamaš eaktodáhtolaččat njeaidit boazologu bonusortnegiid bokte ja heaittihit doaluid ruđalaš buhtadusaiguin. 2002 giđa rájes, go prošeaktakantuvra álggahii barggus, leat 29 doalu Oarje-Finnmárkkus heaittuhuvvon luohpama dahje eará strukturdoaimmaid bokte. Dáin leat 19 doalu heaittuhuvvon 2005:s. Dán geahpedeami mielde, mii gártá 11 proseantta njukčamánu 31.b. 2002 doaluid logus, lea heiveheapmi váikkuhan nu ahte lea geahpedan vejolašvuoda lasihit boazologu Oarje-Finnmárkkus. Earret heaittihanortnegiid álggahuvvo guokte ruđalaš bonusortnega njeaidin dihtii boazologu mearriduvvon mearrái ovdal cuoŋománu 1.b. 2005. Ortnegeat ledje daid várás geat heite boazodoalus, ja sin várás geat njeide boazologu. Cuoŋománu 1.b. 2005 boazolohku čájehii sullii 91 000 bohcco. Dát lohku lea sakka eanet go mearriduvvon 64 300 bohcco. Dan vuodul go eaktodáhtolaš ortnegeat eai ábuhan, evttohuvvui nuppástuhtit boazodoallolága. Dát nuppástusat galge ee. láhčit dili láhkavuodđuduvvon doaimmaide heivehan dihtii boazologu guohtumiidda, ja nu maiddái ekologalaš ceavzilis boazodollui. Stuorradiggi válljii moanaid ákkaid geažil diktii láhkavevttohusa leat meannutkeahhtá 2005:s.

Boazodoallohállddahus mearridii 2005 loahpas árvvoštallat proseassa boazologu mearrideamis Oarje-Finnmárkku boazoguohtunguovllus. Árvvoštallan čadahuvvo 2006:s.

Mañemuš 25 jagiid áigge lea giddejuvvon stuorra beroštupmi jeagilguohtundillái Finnmárkoduoddaris. Iskkadeamit satelihttagovaiguin váldon 1970-, 1980- ja 1990-logus duođaštit ahte jeagileatnamat gurbet sakka. Datte čájehit 2005 iskkadeamit ahte jeagileatnamat dihto láhkai buorránit.

Boazodoallohállddahuš ovddasvástida áimmahuššat boazodoalu areálaberoštumiid almmolaš areálahállddašeamis. Mearkkášahti oassi hállddahuš návccain geavahuvvo dákkár áššiide. Hástalussan lea ovttaskasáššiid logu lassáneapmi.

Boazodoallohállddahuš lea bargan buoridit boazodoalu váikkuhanfámu daid gaskaomiiguin mat stivrejit areálageavaheami. Go lágat ja láhkaásahusat mat stivrejit areálageavaheami rievda-duvvojit, lea hállddahuš addán árvalusaid ja mearkkašumiid.

Mañemuš jagiid lea beroštupmi ásahtit bieggamilluid lassánan. Ollu fápmodoaimmahagat leat ohcon biddjot boazoguohtunguovlluide. Boazodoallohállddahuš lea čađahan fáddálaš riidoárvvoštallamiid visot bieggafápmoprošeavttain mat ledje dieđihuvvon ja maidda lei ohcon konsešuvdna geassemánu 1.b. 2005. Fáddálaš riidoárvvoštallamiid ráhkadedje mihtilmas njuolggadusaid mielde. Oktiibuot leat 24 bieggafápmoprošeavtta árvvoštallon.

Boazodoallohállddahuš lea mielváikkuhan dasa ahte 75 pst. orohagain leat ráhkadan orohat-plánaid, ja maid guovllustivra lea dohkkehan.

Boazodoalu ovdánahttinfoanddas lea juolluduvvon 2 milj. ruvno Sámi ovddidanfoandii.

Boazodoallit sáhttet dál buktit dieđáhusskoviid ja doarjja-/boraspirebuhtadusoheamiid elektrovnnalaččat. Dasto leat ráhkaduvvon bagadusat ja siskkáldas ovttahttinjuolggadusat doarjjamáksimii.

Finnmárkkus ja máddeleamos boazoguohtunguovlluin leat lohkan bohccuid. Jus boazolohkanbohtosiin ja boazodoalliid iežaset raporteremiin lea stuorra vealla, de galget doaimmat álggahuvvot.

Boazodoallohállddahuš lea almmuhan Boazodoalu resurssarehketdoalu ja Boazodoallo-ealáhusa oppalaš rehketdoalu.

Reindriftnytt magasiidna lea almmuhuvvon 4 nummariin ja das leat sullii 1400 doalli ja lea boazodoalliid ja hállddahuša várás.

2007 Bušeahttaevttohus

Vuoruhuvvon bargun stivrenorgánaide lea mearridit boazodoalu rámmaeavttuid. Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta oaivila mielde leat čielga rámmaeavttut boazoealáhussii eaktun juksat ceavzilis boazodoalu mihtuid. Dát nannejuvvo Riikarevišuvnna dokumeanttas nr 3:12 (2003-2004) *Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig bruk av beiteressursene i Finnmark*, mas riikarevišuvdna čujuha ee. ahte ii leat ollislaš strategiija juksan dihtii ceavzilis boazodoalu ulbmila. Dasto čujuhuvvo ahte dárbbáša mearridit dárbbášlaš eavttuid vai dán mihtu juvssašii. Dáid dilálašvuodaide vel čujuha Ealáhuslávdegoddi meannudettiin Boazodoallošiehtadusa 2005/2006, vrd Árv S nr 226 (2004-2005) ja Boazodoallošiehtadusa 2006/2007, vrd Árv S nr 222 (2005-2006).

Hállddahuš galgá 2007:s ge vuoruhit golmma jagáš plána mo mearridit váilevaš rámmaeavttuid, mas váldodeaddu lea Finnmárkku ektui. Dát plána lea Riikarevišuvnna mearkkašumiid čuovvoleapmi. Dát guoská mearridit rájaid gaskal guovlluide, orohagaid ja siiddaid. Dasto guoská dat mearridit guohtunáiggiid iešguđet jahkodatguohtumiidda, ja alimus boazolohku vuodduvvon visot areálaide mat leat iešguđet jahkodatguohtumiin. Dan oktavuodas ferte erenomážit namuhit ahte šiehtadussii lea vuodduvvon mearridit guohtunrájaid ja geavahanminstara oktasaš guohtumiidda Finnmárkkus, guovllurájaid gaskal Romssa ja Oarje-Finmárkku ja gaskal Oarje-Finmárkku ja Nuorta-Finmárkku, odđa

orohatrájaid Kárašjogas Nuortan, geahčedit guovllurájá gaskal Nordlándda ja Davvi-Trøndelága, ja geahčedit orohatjuohkima Nordlánddas ja sonajuohkima Oarje-Namdalenis.

Vai galgá dárbbaslaččat nákcet gozihit boazodili ovdáneami, galgá hállddahas dábuhit dárbbaslaš vuodđodieđuid ee. guohtundilis ja njuovvandeattuin.

Boazodoallohállddahas galgá ain ásahit fierpmádagaid ja ovttasbargolihtuid eará almmolaš orgánaiguin, ja oahpásnuhttit daid dan dárbei mii boazodilis lea bisuhit oktilis areálaid, ja dasa mo iešguđetlágan doaimmat boazoguohtumiin váikkuhit boazodoalu. Dasto galgá hállddahas bargui gullat duodaštit boazodoalu areálageavaheami ja almmustahttit dan gielddaide ja fylkkaide.

Boazodoallohállddahas galgá áŋgirit oččodit areálaguoski stivrejeaddji lágaid ja láhkaásahusaid nuppástuhttot. Dasto galgá hállddahas rahčat loktet sihke bargiid ja boazodoalliid gealbbu gustojeaddji lágaid birra.

Boazodoallohállddahas galgá ain bargat boazodoalu areálaid árvoklassifiseremiin, ja oččodit ođastuvvon orohatplánaid gárvvistuvvot.

Dan oktavuodas go lea ásahuvvon sierra vuohki árvvoštallat riiddu erenomáš guovlluin gos galget huksejuvvot bieggamillut, galgá hállddahas dađistaga dieđihuvvon ja ohcon bieggafápmoprošeavttaid dáfus ráhkadit fáddálaš riidoárvvoštallama boazodoalu várás.

Boazodoallohállddahas galgá veahkkin loktet boazodoalu árvoháhkama. Hállddahas galgá ovttasrádiid ealáhusa orgánaiguin ja eará oassálastiiguin váikkuhit dasa ahte ekonomalaš resurssat boazodoallošiehtadusa olis, geavahuvvot ulbmillaččat nu ahte fidne eanemus beavttu ja buoremus árvoháhkama. Dán oktavuodas galgá hállddahas bargat ahte Boazodoalu ovdánahttinforandda ja Boazodoalu árvoháhkanprográmma gaskaoamit ovttastahttojuvvojit, vai dát guokte ortnega leat nu beaktilat go vejolaš. Dasto galgá hállddahas láchit dili boazoealáhusa, Innovasjon Norge ja iežas hállddahasu positiivva ovttasdoibmii čadahit árvoháhkansprográmma.

Boazodoallohállddahas galgá áŋgirit bargat oidnosii oazžut dárbbu ja láchit dili nannet nissonolbmuid saji boazodoalus. Ásahuvvon nissonfierpmádagat leat guovddázis dán barggus. Dasto lea dehálaš ahte boazodoalu árvoháhkanbargu gehččo ovttas nissonolbmuid doaimmaid vuoruhemiiguin. Rekruteren lea dehálaš ovttađassásašvuoda dáfus.

Boazodoallohállddahas galgá leat mielde fuolaheamen ahte ráhkaduvvojit álkit ja buoret njuolggadusat doarjaortnegiidda. 2007:s galgá Boazodoallohállddahas ain joatkit bargat hállddahasu elektrovnnalaš iešbálvalančovdosiin, vuogádatovddidemiin ja álkidahttimiin boazodoallošiehtadusa ekonomalaš gaskaoapmeortnegiid. Dasto galgá hállddahas fuolahit ahte iešguhtet ge boazoguohtunguovlluid ovttaskas boazodoalliid áššit gieđahalloyit johtilit ja seammaláhkai. Oassin bearráigeahččanbarggus galgá hállddahas joatkit boazolohkamiid iešguđet ge guohtunguovlluin. Jus boazolohkanbohtosiin ja boazodoalliid iežaset raporteremiin lea stuorra vealla, de galget doaimmat álggahuvvot. Boazodoallohállddahas galgá áŋgirit bargat ovdánahttit riidoeastadeaddji doaimmaid eará ealáhusberoštumiid ektui.

Boazodoalu areálageavaheami ja sin vuogádatvuodaid duodašteapmi mearrida ealáhusa boahhteáiggi. Fierpmádagat ja ovttasbargolihtut eará almmolaš orgánaiguin galget oazžut diehttevassii ja dohkkehit boazodoalu buorebut. Dasto gáibiduvvo oktavuoha ealáhusa ovddasteaddjiid ja Boazodoallohállddahasu gaskka oáččuhan dihtii luohttámuša ja áddejumi. Dákkár ovttasbargu lea vealtameahtun jus galggaš juksat nana ja ceavzilis ovdáneami.

Boazodoallohállddahas galgá leat doaimma mii geavaha resurssaidis beaktilit, ja mii hálldašemiin ja ráđdeaddimiin sihkkarastá geavaheddjiidasas beaktilis bálvalusaid.

Boazodoallohálldahus galgá ain ángiruššat ovddidit bargoveahka- ja bálkápolitihka, gealboloktema, organisašunovddideami, ekonomistivrema, jođiheaddjiovddideami, siskkáldas jođihandoaimmaid ja IKT. Gealboloktema ektui galgá hálldahus erenomážit vuoruhit sámegeieloahpaheami bargiidasas.

Kapihtal 1151 Boazodoallošiehtadusa čadaheapmái

		(1 000 ru)		
Poasta	Doaimmat	Rehkedoallu	Salderejuvvon	
		2005	bušeahtta 2006	Evttohus 2007
51	Doarjja ovdánahttin- ja háhkanfondii	33 500	34 300	37 300
72	Doarjja organisašunbargui	5 800	5 900	5 900
75	Gollovuolideaddji ja njuolggdoarjja, <i>sáhtta sirdit</i>	55 705	50 500	47 500
79	Čálgoortnegat	1 800	1 800	1 800
82	Golut mat gusket bohccobierggu radioaktivitehtii	2 969		
	Submi 1151	99 774	92 500	92 500

Kapihtalii gullet juolludusat čadahit boazodoallošiehtadusa, ja juolludusat gokčat goluid maid bohccobierggu radioaktivitehta dagaha. Boazodoallošiehtadus oktan boazodoallolagain, leat boazodoallopolitihka ulbmiliid ja njuolggadusaid olaheami deháleamos gaskaoamit. Dás mearriduvvo mo ekonomalaš váikkuhangaskaomiid galgá geavahit, ee. boazodoallolága áigumušaid ja mearrádusaid vuodul. Boazodoallopolitihka ulbmilat ja strategijat čilgejuvvojit dárkileappot Sd. prp. nr. 64:s (2005-2006) ja Árv S. nr. 222:s (2005-2006) *Om reindrifstalten 2006-2007, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2006.*

Birasgáhttendepartemeanta

(1 000 ru)

Kap.	poasta	Namahus	Salderejuvvon		
			Rehketdoallu 2005	bušeahitta 2006	Evttohuvvon 2007
1429	50	Doarjja sámi kulturmuitogáhttenbargui	2 000	2 000	2 000

Kap. 1429 poasta 50 Doarjja sámi kulturmuitogáhttenbargui

Birasgáhttendepartemeanta čuovvola sámi kulturmuitogáhttenbarggu doarjjaortnega. Doarjjaortnet galgá áimmahuššat bajimus kulturmuitofágalaš deasttaid sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid barggus. Ruhta galgá eanaš adnot stuorát divodan- ja mádasdoallanbargguide. Lea evttohuvvon ahte 2 milj. ruvno galgá 2007:s várrejuvvot áigumuššii. Birasgáhttendepartemeanta juolluda ruđa maid Sámediggi hálldaša juolludusreivviin.

Birasgáhttendepartemeanta lea Sámediggái sirdán válldi kulturmuitolága mielde.